

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

УДК 37.015.31:[008-024.63:316.647.5]-053.6:78(043.5)

ТАО Є

**ФОРМУВАННЯ ІНТЕРКУЛЬТУРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ ПІДЛІТКІВ
ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

01 Освіта

014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

陶冶

数字签名者：陶冶
日期：2025.01.21
11:20:20 +08:00

Тао Є

Науковий керівник – Бойченко Марина Анатоліївна, доктор
педагогічних наук, професор

Суми – 2025

АНОТАЦІЯ

Таро Є. Формування інтеркультурної толерантності підлітків засобами музичного мистецтва. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми, 2025.

Зміст анотації

Дисертацію присвячено розробленню, теоретичному обґрунтуванню й експериментальній перевірці методики формування інтеркультурної толерантності підлітків засобами музичного мистецтва.

Схарактеризовано стан розробленості проблеми формування інтеркультурної толерантності в науково-педагогічному дискурсі, висвітлено її сутність та структуру. На основі узагальнення праць українських та іноземних дослідників охарактеризовано типи толерантності, виокремлені відповідно до низки критеріїв, зокрема: зовнішня та внутрішня; природна, моральна та етична; міжособистісна, міжконфесійна, міжкультурна, міжетнічна та міжсоціальна.

Показано, що сутність інтеркультурної толерантності полягає у сприйнятті іноземної культури на основі зіставлення її елементів з подібними елементами власної культури в раціональному та емоційному сенсах. Почуття стимулюють розуміння або заважають визначити свої кордони. Під час цього порівняння відбувається звикання до світу іншої культури. Виявлено, що в закордонному науковому дискурсі питання інтеркультурної толерантності розглядаються, переважно, в межах психологічної науки, зокрема в межах вивчення феномену міжгрупової толерантності. Окреслено модель міжгрупової толерантності, відповідно до якої толерантність являє собою особливу орієнтацію, що поєднує несхвалення переконань і практик іншої групи з поведінковим наміром все ж таки прийняти – у сенсі не втручатися – ці переконання та практики. Модель передбачає, що толерантність застосовує

зважаючи на причини несхвалення з причинами прийняття та розглядає, де люди проводять межі толерантності, віддаючи перевагу причинам відхилення переконань і поведінки, які не схвалюють, а не причинам прийняття цих переконань і поведінки.

З'ясовано потенціал музичного мистецтва для розвитку інтеркультурної толерантності підлітків. Доведено, що музика існує в кожній людській культурі, яка відрізняється своєю складністю й самобутністю. У соціальному контексті музика заохочує міжгруповий зв'язок і взаємодію, підвищує ефективність командної роботи та забезпечує єдність між представниками різних соціальних груп. Це може бути пояснено тим фактом, що музика стимулює соціальну та просоціальну поведінку через одночасні дії й спільний досвід у різних культурах. В еволюції людства музика вважається культурним продуктом, який використовує наявні здібності людини й забезпечує значні наслідки та цінність для людської культури. Музика є спільним елементом, який існує в усіх культурах і традиціях через її універсальний характер і здатність покращувати комунікацію. Музика – це форма людського спілкування, яка є універсальною та має здатність долати мовні, фізичні, ментальні й когнітивні бар'єри для сприяння взаєморозумінню серед її учасників.

Обґрунтовано наукові підходи та принципи формування інтеркультурної толерантності підлітків засобами музичного мистецтва. У дисертації проблема формування інтеркультурної толерантності підлітків засобами музичного мистецтва висвітлюється з позицій особистісно орієнтованого, аксіологічного, діяльнісного та екокультурного підходів, позаяк саме ці підходи відбивають специфіку досліджуваного феномену та впливають на динаміку його розвитку в освітньому процесі закладу загальної середньої освіти.

Висвітлено загальнодидактичні та специфічні принципи, імплементація яких забезпечує формування інтеркультурної толерантності підлітків засобами музичного мистецтва. До специфічних принципів віднесено:

інтеркультурної спрямованості освітнього процесу в загальноосвітній школі в урочній та позаурочній діяльності; наступності у формуванні інтеркультурної толерантності підлітків у процесі вивчення творів музичного мистецтва на уроках та в позаурочній діяльності; стимулювання самостійної активності, самовиховання та формування свідомої поведінки в стосунках з іншими людьми; вільного вибору культурної ідентичності підлітка; діалогічності й рефлексивності.

Обґрунтовано педагогічні умови формування інтеркультурної толерантності засобами музичного мистецтва, а саме: 1) актуалізація пізнавального інтересу підлітків до вивчення творів музичного мистецтва представників різних народів як засобу формування інтеркультурної толерантності підлітків; 2) створення в закладі загальної середньої освіти середовища, сприятливого для формування інтеркультурної толерантності підлітків на уроках мистецтва та в позаурочній діяльності; 3) застосування на уроках мистецтва та в позаурочній діяльності комунікативних технологій та діалогічних методів формування інтеркультурної толерантності підлітків засобами музичного мистецтва; 4) упровадження різноманітних форм групової роботи для створення інтеркультурного діалогу на уроках мистецтва та в позаурочній діяльності.

Окреслено етапи імплементації авторської методики з формування інтеркультурної толерантності підлітків засобами музичного мистецтва (мотиваційно-орієнтаційний, імплементаційний та результативно-рефлексивний, кожен із яких мав свою мету та завдання. Окреслено методи формування інтеркультурної толерантності підлітків засобами музичного мистецтва з розподілом на такі групи: мотиваційні, інтерактивні та рефлексивні.

Розроблено методику формування інтеркультурної толерантності підлітків засобами музичного мистецтва. Виокремлено критерії та показники сформованості в підлітків інтеркультурної толерантності.

Когнітивно-ідентифікаційний критерій, що дозволив виявити глибину й обсяг знань підлітків, необхідних для усвідомлення себе як представника певної культури й формування толерантного ставлення до представників інших культур як у мультикультурному просторі закладу освіти, так і мультикультурному суспільстві в цілому, оцінювалося за такими показниками, як інтеркультурна грамотність; знання про культуру, особливості історичного розвитку, звичаї, традиції, фольклор, мистецькі надбання власного народу, а також видатних діячів культури і мистецтв тощо. Показниками мотиваційно-ціннісного критерію стали: інтерес до вивчення культури, звичаїв, традицій, засобів мистецтва рідного та інших народів; сформованість ціннісних орієнтацій на засадах гуманізму та демократії; усвідомлення необхідності дотримуватися норм та правил під час інтеркультурної взаємодії; бажання підвищувати рівень знань щодо власної культури й культур інших народів тощо тощо. До показників емоційно-оцінного критерію віднесено відкритість до культури інших народів, готовність до ознайомлення з їх культурними надбаннями, зокрема й у сфері музичного мистецтва, емпатійність; критичність мислення тощо. Поведінковий критерій охоплював такі показники, як здатність до толерантного спілкування з представниками інших культур, соціальних груп тощо; уміння встановлювати контакт, налагоджувати позитивну інтеркультурну взаємодію з представниками інших культур задля досягнення розуміння; уміння підтримувати інтеркультурний діалог тощо.

Для евалюації означених показників застосовувалися такі діагностичні інструменти, як педагогічне спостереження, експертна оцінка, анкетування, тестування, діагностичні карти, творчо-діагностичні завдання, усне опитування тощо, тоді як для обробки експериментальних даних – методи математичної статистики.

На основі узагальнення результатів виявлено чотири рівні сформованості інтеркультурної толерантності підлітків: високий, достатній, середній, низький. Згідно з даними, отриманими в результаті

констатувального експерименту, більшість учнів 5-11 класів, обраних для експеримента закладів, мали середній та низький рівні сформованості інтеркультурної толерантності.

Результати прикінцевого зрізу підтвердили значну динаміку змін у рівнях сформованості інтеркультурної толерантності підлітків, яка була досягнута шляхом імплементації авторської методики. Зокрема, кількість учнів експериментальної групи, які досягли високого рівня сформованості інтеркультурної толерантності збільшилася на 10,84 % (у КГ – на 1,04 %), збільшення достатнього рівня в ЕГ відбулося на 23,69 % (у КГ – на 1,79 %); кількість учнів, які мали середній рівень у ЕГ зменшилася на 24,53 % (у КГ – на 1,43 %); на низькому рівні сформованість інтеркультурної толерантності підлітків в ЕГ зменшилася на 10,0й % (у КГ – на 1,40 %).

Статистичну розбіжність між отриманими показниками в обох групах було доведено за допомогою критерію φ^* Фішера, що підтвердило ефективність авторської експериментальної методики.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що *вперше* у вітчизняній педагогічній науці інтеркультурну толерантність підлітка досліджено як цілісний психолого-педагогічний феномен, охарактеризовано типи толерантності (зовнішня та внутрішня; природна, моральна та етична; міжособистісна, міжконфесійна, міжкультурна, міжетнічна та міжсоціальна); з'ясовано потенціал засобів музичного мистецтва для формування інтеркультурної толерантності підлітків; обґрунтовано методику формування інтеркультурної толерантності підлітків засобами музичного мистецтва, основу якої становлять: принципи (інтеркультурної спрямованості освітнього процесу в загальноосвітній школі в урочній та позаурочній діяльності; наступності у формуванні інтеркультурної толерантності підлітків у процесі вивчення творів музичного мистецтва на уроках та в позаурочній діяльності; стимулювання самостійної активності, самовиховання та формування свідомої поведінки в стосунках з іншими людьми; вільного вибору культурної ідентичності підлітка;

діалогічності й рефлексивності) та педагогічні умови (актуалізація пізнавального інтересу підлітків до вивчення творів музичного мистецтва представників різних народів як засобу формування інтеркультурної толерантності підлітків; створення в закладі загальної середньої освіти середовища, сприятливого для формування інтеркультурної толерантності підлітків на уроках мистецтва та в позаурочній діяльності; застосування на уроках мистецтва та в позаурочній діяльності комунікативних технологій та діалогічних методів формування інтеркультурної толерантності підлітків засобами музичного мистецтва; упровадження різноманітних форм групової роботи для створення інтеркультурного діалогу на уроках мистецтва та в позаурочній діяльності); виокремлено критерії (когнітивно-ідентифікаційний, мотиваційно-ціннісний, емоційно-оцінний, поведінковий) та відповідні показники сформованості в підлітків інтеркультурної толерантності.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в можливості впровадження положень та висновків дисертації до курсу методики навчання музичного мистецтва. Розроблену методику може бути застосовано на уроках мистецтва в закладах загальної середньої освіти, в освітньому процесі закладів позашкільної освіти та в позаурочній та позакласній виховній роботі з підлітками. Результати дослідження можуть бути використані в підготовці навчальних програм і посібників для закладів вищої та середньої освіти.

Ключові слова: толерантність, інтеркультурна толерантність, підлітки, учні, заклад загальної середньої освіти, музичне мистецтво, засоби музичного мистецтва.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Наукові праці,

у яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Tao Ye, Boichenko, M. (2021). Criteria, indicators and levels of teenagers' intercultural tolerance formation. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 10 (114), 280-290. DOI 10.24139/2312-5993/2021.10/280-290. <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/29.pdf>
2. Tao Ye, Boichenko, M. (2024). The issue of intercultural tolerance in scientific and pedagogical discourse. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 5 (139), 394-406. DOI 10.24139/2312-5993/2024.05/394-406. <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/01/Tao-Є.pdf>
3. Tao Ye (2022). Scientific approaches to adolescents' intercultural tolerance formation through musical art. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 6 (120), 197-208. DOI 10.24139/2312-5993/2022.06/197-208. <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/01/Tao-Є-1.pdf>

Наукові праці,

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

4. Тао Є. (2021). Інтеркультурна толерантність: сутнісні характеристики поняття. *Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (16-17 листопада 2021 року, м. Суми). Том 1*. Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, (сс. 96-98).
5. Тао Є (2024). Інтеркультурна толерантність як засіб прийняття різноманітності та вимога сучасності. *Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (26 грудня 2023 року, м. Суми)*. СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2024. С. 65-66.
6. Тао Є. (2022). Створення сприятливого середовища закладу освіти як умова формування інтеркультурної толерантності підлітків. *Освіта для XXI*

століття: виклики, проблеми, перспективи: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (28 жовтня 2022 року, м. Суми). СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2022. С. 226-227.

7. Тао Є. (2023). Потенціал засобів музичного мистецтва для формування інтеркультурної толерантності підлітків. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін: матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції (27-28 квітня 2023 року, м. Суми). Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка. С. 124-125.*

ABSTRACT

Tao Ye. Formation of adolescents' intercultural tolerance through musical art.
– Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for Doctor of Philosophy degree in specialty 014 Secondary Education (Musical Art). – Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko. Sumy, 2025.

The contents of the abstract

The dissertation is devoted to the development, theoretical substantiation and experimental verification of the methodology for forming intercultural tolerance in adolescents through musical art.

The state of development of the problem of forming intercultural tolerance in scientific and pedagogical discourse is characterized, its essence and structure are highlighted. Based on the generalization of the works of Ukrainian and foreign researchers, the types of tolerance are characterized, distinguished according to a number of criteria, in particular: external and internal; natural, moral and ethical; interpersonal, interconfessional, intercultural, interethnic and intersocial.

It is shown that the essence of intercultural tolerance lies in the perception of a foreign culture based on comparing its elements with similar elements of one's own culture in a rational and emotional sense. Feelings stimulate understanding or prevent a person from defining his boundaries. During this comparison, one gets used to the world of another culture. It is found that in foreign scientific discourse, issues of intercultural tolerance are considered mainly in psychological science, especially within the framework of studying the phenomenon of intergroup tolerance. A model of intergroup tolerance is outlined, according to which tolerance is a special orientation that combines disapproval of the beliefs and practices of another group with the behavioral intention to nevertheless accept – in the sense of not interfering – these beliefs and practices. The model assumes that tolerance applies a weighing of the reasons for disapproval with the reasons for acceptance

and considers where people draw the boundaries of tolerance, giving preference to the reasons for rejecting beliefs and behaviors that are disapproved of, rather than the reasons for accepting these beliefs and behaviors.

The potential of musical art for the development of intercultural tolerance of adolescents has been clarified. It has been proved that music exists in every human culture, which is distinguished by its complexity and originality. In a social context, music encourages intergroup communication and interaction, increases the effectiveness of teamwork and ensures unity between representatives of different social groups. This can be explained by the fact that music stimulates social and prosocial behavior through simultaneous actions and shared experiences in different cultures. In the evolution of mankind, music is considered a cultural product that uses the available human abilities and provides significant consequences and value for human culture. Music is a common element that exists in all cultures and traditions due to its universal nature and ability to improve communication. Music is a form of human communication that is universal and has the ability to overcome linguistic, physical, mental and cognitive barriers to promote mutual understanding among its participants.

Scientific approaches and principles of forming intercultural tolerance of adolescents through musical art are substantiated. In the dissertation, the problem of forming intercultural tolerance of adolescents through musical art is highlighted from the standpoint of a personality-centered, axiological, activity-based and ecocultural approaches, since it is these approaches that reflect the specifics of the phenomenon under study and influence the dynamics of its development in the educational process of a general secondary education institution.

General didactic and specific principles are highlighted, the implementation of which ensures formation of intercultural tolerance of adolescents through musical art. Specific principles include: intercultural orientation of the educational process in a comprehensive school in curricular and extracurricular activities; continuity in the formation of intercultural tolerance of adolescents in the process of studying works of musical art at lessons and in extracurricular activities; stimulation of

independent activity, self-education and formation of conscious behavior in relationships with other people; free choice of the teenager's cultural identity; dialogicity and reflexivity.

The pedagogical conditions for the formation of intercultural tolerance through musical art are substantiated, namely: 1) actualization of the cognitive interest of adolescents in studying works of musical art of the representatives of different nations as a means of forming intercultural tolerance of adolescents; 2) creation in the institution of general secondary education of an environment favorable for the formation of intercultural tolerance of adolescents in art lessons and in extracurricular activities; 3) application in art lessons and in extracurricular activities of communicative technologies and dialogical methods for the formation of intercultural tolerance of adolescents through musical art; 4) introduction of various forms of group work to create intercultural dialogue at art lessons and in extracurricular activities.

The stages of implementation of the author's methodology for forming intercultural tolerance of adolescents through musical art (motivational-orientational, implementational and result-reflective, each of which had its own goal and objectives) are outlined. The methods for forming intercultural tolerance of adolescents through musical art are outlined, divided into the following groups: motivational, interactive and reflective.

A methodology for forming intercultural tolerance in adolescents through musical art has been developed. Criteria and indicators of the formation of intercultural tolerance in adolescents have been identified.

The cognitive-identification criterion, which allowed to reveal the depth and scope of knowledge of adolescents necessary for realizing themselves as representatives of a certain culture and forming a tolerant attitude towards representatives of other cultures both in the multicultural space of an education institution and in a multicultural society as a whole, was assessed by such indicators as intercultural literacy; knowledge of culture, features of historical development, customs, traditions, folklore, artistic achievements of their own and other peoples,

as well as outstanding figures of culture and art, etc. The indicators of the motivational-value criterion were: interest in studying the culture, customs, traditions, means of art of their own and other peoples; the formation of value orientations on the principles of humanism and democracy; awareness of the need to adhere to norms and rules during intercultural interaction; desire to increase the level of knowledge about their own culture and the cultures of other peoples, etc. The indicators of the emotional-evaluative criterion include openness to the culture of other peoples, willingness to get acquainted with their cultural achievements, including in the field of musical art, empathy; critical thinking, etc. The behavioral criterion included such indicators as the ability to communicate tolerantly with representatives of other cultures, social groups, etc.; the ability to establish contact, establish positive intercultural interaction with representatives of other cultures in order to achieve understanding; the ability to maintain intercultural dialogue, etc.

To evaluate the above indicators, such diagnostic tools as pedagogical observation, expert assessment, questionnaires, testing, diagnostic maps, creative diagnostic tasks, oral interviews, etc. were used, while methods of mathematical statistics were used to process experimental data.

Based on the generalization of the results, four levels of intercultural tolerance formation in adolescents were identified: high, sufficient, medium, low. According to the data obtained as a result of the ascertaining experiment, the majority of students in grades 5-11 in the selected for the experiment institutions had medium and low levels of intercultural tolerance.

The results of the final section confirmed the significant dynamics of changes in the levels of adolescents' intercultural tolerance formation, which was achieved by implementing the author's methodology. In particular, the number of students in the experimental group who achieved a high level of intercultural tolerance formation increased by 10.84 % (in the CG – by 1.04 %), the increase in the sufficient level in the EG was by 23.69 % (in the CG – by 1.79 %); the number of students who had an average level in the EG decreased by 24.53 % (in the CG – by

1.43 %); at a low level, the formation of intercultural tolerance of adolescents in the EG decreased by 10.0 % (in the CG – by 1.40 %).

The statistical difference between the obtained indicators in both groups was proven using Fisher's φ^* criterion, which confirmed the effectiveness of the author's experimental methodology.

The scientific novelty of the obtained research results lies in the fact that *for the first time* in domestic pedagogical science, intercultural tolerance of adolescents has been investigated as a holistic psychological and pedagogical phenomenon, the types of tolerance have been characterized (external and internal; natural, moral and ethical; interpersonal, interfaith, intercultural, interethnic and intersocial); the potential of musical art tools for the formation of intercultural tolerance of adolescents has been clarified; the methodology for forming intercultural tolerance of adolescents through musical art is substantiated, the basis of which is: principles (intercultural orientation of the educational process in a comprehensive school in curricular and extracurricular activities; continuity in the formation of intercultural tolerance of adolescents in the process of studying works of musical art at lessons and in extracurricular activities; stimulation of independent activity, self-education and formation of conscious behavior in relationships with other people; free choice of the adolescent's cultural identity; dialogicity and reflexivity) and pedagogical conditions (actualization of the cognitive interest of adolescents in studying works of musical art of the representatives of different nations as a means of forming intercultural tolerance of adolescents; creation in a general secondary education institution of an environment favorable for the formation of intercultural tolerance of adolescents at art lessons and in extracurricular activities; application at art lessons and in extracurricular activities of communicative technologies and dialogic methods of forming intercultural tolerance of adolescents through musical art; introduction of various forms of group work to create intercultural dialogue at art lessons and in extracurricular activities); criteria (cognitive-identification, motivational-value, emotional-evaluative,

behavioral) and corresponding indicators of the intercultural tolerance formation in adolescents are identified.

The practical significance of the research results lies in the possibility of implementing the provisions and conclusions of the dissertation into the course of musical art teaching methodology. The developed methodology can be applied in art lessons in general secondary education institutions, in the educational process of the out-of-school education institutions and in extracurricular educational work with adolescents. The research results can be used in designing curricula and preparing manuals for higher and secondary education institutions.

Key words: tolerance, intercultural tolerance, adolescents, students, secondary education institution, musical art, means of musical art.

LIST OF AUTHOR'S PUBLICATIONS

Research works,

in which the main scientific results of the thesis are published

Articles in professional scientific journals of Ukraine

1. Tao Ye, Boichenko, M. (2021). Criteria, indicators and levels of teenagers' intercultural tolerance formation. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 10 (114), 280-290. DOI 10.24139/2312-5993/2021.10/280-290. <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/29.pdf>
2. Tao Ye, Boichenko, M. (2024). The issue of intercultural tolerance in scientific and pedagogical discourse. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 5 (139), 394-406. DOI 10.24139/2312-5993/2024.05/394-406. <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/01/Tao-Є.pdf>
3. Tao Ye (2022). Scientific approaches to adolescents' intercultural tolerance formation through musical art. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 6 (120), 197-208. DOI 10.24139/2312-5993/2022.06/197-208. <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/01/Tao-Є-1.pdf>

**Research works,
which certify the approbation of the materials of the thesis**

4. Тао Є. (2021). Інтеркультурна толерантність: сутнісні характеристики поняття. *Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (16-17 листопада 2021 року, м. Суми). Том 1.* Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, (сс. 96-98).

5. Тао Є (2024). Інтеркультурна толерантність як засіб прийняття різноманітності та вимога сучасності. *Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (26 грудня 2023 року, м. Суми).* СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2024. С. 65-66.

6. Тао Є. (2022). Створення сприятливого середовища закладу освіти як умова формування інтеркультурної толерантності підлітків. *Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (28 жовтня 2022 року, м. Суми).* СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2022. С. 226-227.

7. Тао Є. (2023). Потенціал засобів музичного мистецтва для формування інтеркультурної толерантності підлітків. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін: матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції (27-28 квітня 2023 року, м. Суми).* Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка. С. 124-125.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	19
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРКУЛЬТУРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	26
1.1. Проблема формування інтеркультурної толерантності в науково-педагогічному дискурсі	30
1.2. Сутність та структура інтеркультурної толерантності підлітків...	42
1.3. Потенціал засобів музичного мистецтва для формування інтеркультурної толерантності підлітків.....	59
Висновки до розділу 1.....	78
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРКУЛЬТУРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	81
2.1. Наукові підходи та принципи формування інтеркультурної толерантності підлітків засобами музичного мистецтва.....	81
2.2. Педагогічні умови та методи формування інтеркультурної толерантності підлітків засобами музичного мистецтва	100
Висновки до розділу 2.....	112
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРКУЛЬТУРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	115
3.1. Розробка діагностичного інструментарію оцінювання сформованості інтеркультурної толерантності підлітків засобами музичного мистецтва	115
3.2. Експериментальна перевірка методики формування інтеркультурної толерантності підлітків засобами музичного мистецтва.....	139

Висновки до розділу 3.....	157
ВИСНОВКИ.....	161
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	166
ДОДАТКИ.....	182